

УДК 615.225.22

М. М. Словодянюк¹, Ю. В. Байгуш²¹ Національний фармацевтичний університет² Івано-Франківський національний медичний університет

МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ РИНКУ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ПРЕПАРАТІВ В УКРАЇНІ

У статті представлені результати маркетингового аналізу сегменту вітчизняного ринку лікарських препаратів, що застосовуються у лікуванні серцево-судинних захворювань. Окреслені тенденції його розвитку та визначені основні характеристики зазначеного сегменту ринку ліків. За результатами проведених досліджень встановлено, що сегмент ринку серцево-судинних препаратів є структурою, яка динамічно розвивається та характеризується різними темпами росту по роках у діючих та у порівняльних цінах. У структурі національного фармацевтичного ринку серцево-судинні препарати стабільно посідали другу позицію та мали найвище значення середніх темпів приросту порівняно з препаратами інших фармакотерапевтичних груп. Крім цього, авторами розраховані та проаналізовані показники споживання препаратів у діючих порівнювальних цінах та проведені дослідження структури продажів серцево-судинних препаратів у динаміці років за різними рівнями АТС-класифікаційної системи у роздрібному та госпітальному сегменті фармацевтичного ринку.

Ключові слова: маркетинговий аналіз; поширеність серцево-судинних захворювань; серцево-судинні препарати; споживання ліків; фармацевтичний ринок

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Результати багаторічного моніторингу причин смертності людей у різних країнах світу, що здійснюється ВООЗ, дають змогу говорити про значний вплив хронічних неінфекційних захворювань на динаміку коефіцієнта природного приросту населення. Так, за даними ВООЗ основною причиною смертності населення, особливо у соціально розвинених та економічно стабільних країнах, є хронічні неінфекційні захворювання, які складають у загальній структурі причин смертності населення біля 60 %. Лідеруючі позиції у переліку причин смертності дорослого населення більшості розвинених країн світу займають серцево-судинні захворювання (ССЗ). Незважаючи на численні відмінності в організації надання медичної та фармацевтичної допомоги населенню у порівнянні з країнами ЄС, США, Канади, Японії, домінуючою причиною смертності дорослого населення в Україні є ССЗ. Щорічно в країні внаслідок ССЗ помирає біля 500 тис. осіб. За умов вкрай нестабільної фінансово-економічної ситуації в країні та відсутності дієвих механізмів реімбурсації вартості споживання лікарських препаратів (ЛП) особливого соціального значення на-

бувають результати дослідження сегменту вітчизняного фармацевтичного ринку (ФР), на якому представлені серцево-судинні препарати (ССП) за комплексом параметрів. Особливої актуальності зазначені дослідження набувають за умов впровадження моделі обов'язкового медичного страхування (ОМС) у практичну охорону здоров'я, що задекларовано в проєкті Національної стратегії реформування охорони здоров'я в Україні, розробленому Стратегічною дорадчою групою з питань реформування системи охорони здоров'я України (http://healthsag.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Strategiya_UKR.pdf). Як свідчить досвід соціально орієнтованих систем охорони здоров'я, у країнах ЄС функціонування страхових відносин у системі фармацевтичного забезпечення населення дозволить впроваджувати раціональні моделі організації надання фармацевтичної допомоги хворим незалежно від їх матеріального статусу у суспільстві.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Враховуючи перманентну актуальність зростання епідеміологічних показників за серцево-судинними патологіями в Україні, логічним виглядає факт пильної уваги вітчизняних учених

© Словодянюк М. М., Байгуш Ю. В., 2016

до сегменту ФР, на якому позиціонуються ССП. Так, результати досліджень сегменту ринку ССП представлені у роботах колективів науковців, які працюють під керівництвом професорів Грошового Т. А., Котвіцької А. А., Немченко А. С., Слободянюка М. М., Сятині М. Л., Яковлевої Л. В. та ін. [1, 2, 5-7, 10-12]. Науковцями були визначені якісні та кількісні показники розвитку вітчизняного ринку ССП у динаміці років, проаналізовані цінові характеристики асортименту препаратів за різними фармакотерапевтичними групами, розраховані коефіцієнти ліквідності, адекватності платоспроможності та показники доступності ЛП з зазначеної групи [6, 8, 11]. Особливу увагу науковці приділяли аналізу асортименту ЛП, що використовуються у лікуванні артеріальної гіпертензії (АГ), яка займає лідируючі позиції у структурі поширеності і захворюваності та розповсюдженості серцево-судинних патологій в Україні та провідних країнах світу [1, 2, 6-8, 10, 11, 15]. У літературі постійно оновлюються дані з оцінки клінічних проявів у застосуванні та фармакоекономічної оцінки раціональності застосування антигіпертензивних препаратів [12-14, 16].

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

В той же час у вітчизняному інформаційно-просторі відсутні роботи, в яких були б представлені результати аналізу сегменту ринку ССП з урахуванням росту цін на ЛП, а також з урахуванням динаміки змін показників поширеності на ССЗ в Україні у динаміці років (2010-2014 рр.).

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

З урахуванням соціально-економічної та наукової актуальності питання, що розглядається, ми вбачали основну мету дослідження у проведенні маркетингового аналізу сегменту ринку ССП в Україні. Для досягнення мети досліджень були розроблені наступні завдання: провести структурний аналіз обсягів продажів на вітчизняному ФР за фармакотерапевтичними групами, визначити лідерів та структурні зрушення у динаміці років; окреслити основні характеристики динаміки розвитку ринку ССП; провести аналіз динаміки обсягів продажів СПП у діючих порівняльних цінах та доларовому вираженні; розрахувати та проаналізувати динаміку змін показника споживання ССП, що припадає на одного хворого відповідної нозологічної групи з урахуванням індексів цін на ЛП; за результатами систематизації отриманих даних визначити основні тенденції розвитку зазначеного сегменту вітчизняного ФР та окреслити напрямки перспективних досліджень у подальшому.

Результати досліджень за означеними напрямками можуть бути використані у розробці раціональних моделей ресурсного забезпечення організації надання фармацевтичної допомоги хворим на ССЗ, насамперед у формуванні сучасного інформаційного підґрунтя у впровадженні пілотного проекту з державного регулювання цін на лікарські засоби (ЛЗ) для хворих на АГ. На жаль, за відсутності коштів у державному бюджеті у 2015 р. дія зазначеного пілотного проекту була припинена. Крім цього, представлені результати можуть бути використані в соціально-економічному та маркетинговому обґрунтуванні необхідності впровадження на сегменті ринку ССП нового найменування генеричного препарату з групи ЛЗ, які використовуються у лікуванні серцево-судинних патологій.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Об'єкт досліджень становила інформаційно-пошукова система «Моріон» та дані, представлені на офіційному сайті Державної служби статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua/>). Так, з метою перерахунку показників у порівняльні ціни до базового в аналізі 2010 р. використовувалися індекси споживчих цін за групою «фармацевтична продукція, медичні товари та обладнання» рік до попереднього року.

Структурний аналіз сегменту ринку ССП здійснювався за I, II рівнями АТС-класифікації, рекомендованої ВООЗ у проведенні аналізу споживання ЛП зокрема та у маркетингових дослідженнях у фармації взагалі (<http://compendium.com.ua/atc/>) [4]. В аналізі динаміки показників, що характеризують ринок ССП, використовувалися коефіцієнти росту/зниження ланцюгові та базисні ($k_{\text{ланц.}}$ та $k_{\text{базис.}}$), темпи росту та приросту (%) [3]. Аналіз динаміки обсягів сегменту ФР, що досліджувався, здійснювався у вартісних показниках у національній валюті та дол. США відповідно до офіційного курсу НБУ станом на січень кожного року (<http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>). Дані щодо поширеності захворювань ССС у динаміці років були отримані зі «Щорічної доповіді про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України», оприлюдненої на офіційному сайті «Українського інституту стратегічних досліджень МОЗ України» (<http://www.uiph.kiev.ua/vidavnicha-diyalnist/shchorichna-dopovid>).

Обробка всіх статистичних даних здійснювалась за допомогою табличного процесора Microsoft Office Excel 2010, а після попередньої обробки зазначені показники імпортувалися у стандартну програму прикладного статистичного аналізу Statistica 6.0 (ліцензія програмного продукту V.7. English – V.6 Russia K 892818) [9].

**АНАЛІЗ СКЛАДУ ТОП-П'ЯТІРКИ ФАРМАКОТЕРАПЕВТИЧНИХ ГРУП ЛП
У СТРУКТУРІ ВІТЧИЗНЯНОГО ФР**

Обсяг продажів (млрд грн)/% та місце у рейтингу					Коефіцієнти росту/зниження показників обсягу продажів				
2010	2011	2012	2013	2014	k ₁	k ₂	k ₃	k ₄	K _{сер.ланц./K_{баз.}}
А – Засоби, що впливають на систему травлення та метаболізм									
4,1/29,8 (I)	4,7/29,0 (I)	5,5/28,8 (I)	6,2/28,4 (I)	6,9/27,8 (I)	1,15	1,17	1,13	1,11	1,14/1,68
С – Засоби, що впливають на серцево-судинну систему									
2,7/19,7 (II)	3,2/19,8 (III)	3,9/20,4 (II)	4,5/20,6 (II)	5,1/20,6 (II)	1,19	1,22	1,15	1,13	1,17/1,89
Р – Засоби, що впливають на респіраторну систему									
2,6/18,9 (III)	3,3/20,4 (II)	3,8/19,9 (III)	4,2/19,3 (III)	4,8/19,4 (III)	1,27	1,15	1,11	1,14	1,17/1,85
Н – Засоби, що впливають на нервову систему									
2,5/18,2 (IV)	2,9/17,9 (IV)	3,5/18,3 (IV)	4,0/18,4 (IV)	4,7/18,9 (IV)	1,16	1,21	1,14	1,18	1,17/1,88
Ж – Антимікробні засоби системного застосування									
1,8/13,4 (V)	2,1/12,9 (V)	2,4/12,6 (V)	2,9/13,3 (V)	3,3/13,3 (V)	1,17	1,14	1,21	1,14	1,17/1,83
Всього з п'ятірки груп-лідерів на ФР									
13,7/100	16,2/100	19,1/100	21,8/100	24,8/100	1,18	1,18	1,14	1,14	1,16/1,81

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

За результатами аналізу структури вітчизняного ФР за першим рівнем класифікаційної системи АТС встановлено наступне. За умов перманентного зростання обсягів вітчизняного ФР у гривневому (2010-2014 рр.) та дол. США (2010-2013 рр.) вираженні склад п'ятірки груп ЛП-лідерів відрізнявся відносною стабільністю. У структурі національного ФР обсяг продажів препаратів з групи С – Засоби, що впливають на серцево-судинну систему, складала від 11,5 % (2010 р.) до 12,5 % (2013 та 2014 рр.). Найбільший обсяг продажів у структурі ФР припадав на такі групи: А – Засоби, що впливають на систему травлення та метаболізм; С – Засоби, що впливають на серцево-судинну систему; Р – Засоби, що впливають на респіраторну систему; Н – Засоби, що впливають на нервову систему; Ж – Антимікробні засоби системного застосування. Всього на препарати з названих п'яти груп припадало від 58,3 % (2010 р.) до 60,7 % (2013 та 2014 рр.) загального обсягу національного ФР (табл. 1).

Характеризуючи динаміку змін показників обсягів продаж у цілому по групах-лідерах на вітчизняному ФР та зокрема по групі С – Засоби, що впливають на серцево-судинну систему, можна говорити про наявність позитивної динаміки зростання сегменту ринку, що досліджується у гривневому вираженні. Так, у 2014 р. було реалізовано препаратів на суму 5,1 млрд грн, що у 1,9 рази більше, ніж за даними базового в аналізі 2010 р. (табл. 1). Найбільший темп приросту обсягів прода-

жів ССП спостерігався за даними 2012 р. (+22,0 %), а найнижчий – у 2014 р. (+13,0 %). Питома вага обсягів продажів препаратів з групи, що досліджується, у структурі ТОП-п'ятірки препаратів за обсягами продажів на національному ФР протягом 2010-2013 рр. планомірно збільшувалась та коливалась від 19,7 % (2010 р.) до 20,6 % (2013 р., 2014 р.), а його середнє значення складало 20,22 %.

Група препаратів, що використовуються у лікуванні ССЗ, займала II позицію серед ТОП-п'ятірки ЛП-лідерів. Виключенням є лише дані за 2011 р., коли препарати з вищезазначеної фармакотерапевтичної групи поступились показникам з групи Р – Засоби, що впливають на респіраторну систему.

Незважаючи на факт безумовного домінування в обсязі продажів на національному ФР препаратів з групи А – Засоби, що впливають на систему травлення та метаболізм (I позиції у ТОП-п'ятірки груп ЛП), середній ланцюговий коефіцієнт зростання продажів за показниками у гривневому вираженні ($K_{сер.ланц.} = 1,14$) є найнижчим порівняно з іншими препаратами ТОП-п'ятірки ЛП-лідерів. Для всіх інших груп препаратів, у тому числі ЛЗ, які використовуються у лікуванні ССЗ, було характерне значення $K_{сер.ланц.} = 1,17$.

Наступною важливою характеристикою сегменту ринку ЛП, що використовуються у лікуванні ССЗ, є наявність найбільшого серед груп-лідерів з ТОП-п'ятірки значення приросту обсягів продажів у 2014 р. у порівнянні з базовим в аналізі 2010 р. ($K_{сер.баз.} = 1,89$). Тобто зазначений

**АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ СЕГМЕНТУ РИНКУ ССП У СТРУКТУРІ
НАЦІОНАЛЬНОГО ФР ТА ПОКАЗНИКІВ ПОШИРЕНOSTІ ЗАХВОРЮВАНЬ
СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ**

Показники аналізу за роками				
2010	2011	2012	2013	2014
Обсяг національного ринку ЛП, що припадає на одного мешканця країни у діючих/порівняльних цінах (грн)				
511,28/511,28	594,17/565,85	696,86/629,74	788,09/696,17	950,04/645,56
Коефіцієнти динаміки змін показників обсягу національного ринку ЛП, що припадає на одного мешканця країни у діючих/порівняльних цінах (грн)				
–	1,16/1,11	1,17/1,11	1,13/1,10	1,21/0,93
Обсяг національного ринку ЛП, що припадає на одного мешканця країни (дол. США)				
73,97	85,19	98,61	110,42	93,41
Коефіцієнти динаміки змін показників обсягу національного ринку ЛП, що припадають на одного мешканця країни (дол. США)				
–	1,15	1,16	1,12	0,85
Кількість осіб з хворобами системи кровообігу (100 тис. населення)				
68687,3	69488,0	69984,5	70089,1	63312,9
Обсяг ринку ССП, що припадає на одного хворого з серцево-судинним захворюванням у діючих/порівняльних цінах (грн)				
85,52/85,22	100,60/94,27	122,12/110,36	140,94/124,50	187,64/127,50
Обсяг ринку ССП, що припадає на одного хворого з серцево-судинним захворюванням (дол. США)				
12,39	14,43	17,27	19,74	18,45
Коефіцієнти динаміки змін показників обсягу продажів ССП, що припадають на одного хворого з серцево-судинним захворюванням у діючих/порівняльних цінах (грн)				
–	1,18/1,11	1,21/1,17	1,15/1,13	1,33/1,02
Коефіцієнти динаміки змін показників обсягу продажів ринку ССП, що припадають на одного хворого з серцево-судинним захворюванням (дол. США)				
–	1,17	1,20	1,14	0,94

сегмент можна охарактеризувати як той, що динамічно розвивається, незважаючи на соціально-економічну та фінансову кризу, що спостерігається в Україні в останні роки.

За період з 2010 по 2013 рр. спостерігалась стійка тенденція до зростання обсягів ринку ССП з 391 млн дол. США до 630 млн дол. США, а в 2014 р. зазначений сегмент ринку «просів» майже на 20,32 % та складав 502 млн дол. США. Так, у гривневому еквіваленті сегмент ринку ССП характеризувався значенням $K_{\text{сер. ланц.}}$ на рівні 1,17, а у доларовому – на рівні 1,08. Отже, можна стверджувати, що негативні процеси, які спостерігаються на фінансовому ринку України, та впровадження з боку держави заходів, що призвели до зростання цін на ЛП, чинили безпосередній вплив на обсяг продажів ЛП в цілому по Україні та сегменті ринку ССП.

Враховуючи результати отриманих досліджень, цікавим виглядає порівняння темпів зростання обсягів ринку препаратів, що використовуються у лікуванні ССЗ, у діючих та порівняльних цінах з урахуванням відповідних епідеміологічних показників. Результати досліджень за 2010-2014 рр. наведені у табл. 2. Незважаючи на зниження показників поширеності, які розраховані на 100 тис. населення у 2014 р. на 9,7 % від зна-

чень попереднього періоду, обсяг продажів ССП, який припадає на одного хворого у діючих цінах, перманентно зростає з 85,52 грн/хворого до 187,67 грн/хворого у діючих та до 127,5 грн/хворого у порівняльних цінах (рис.). За даними 2014 р. у порівнянні з даними базового 2010 р. обсяг продажів ССП, який припадає на одного хворого з серцево-судинними патологіями у гривневому еквіваленті та у діючих цінах, збільшився у 2,19, а у порівняльних цінах у 1,50 рази. Цікавим є той факт, що у 2014 р. показник, який розглядається, збільшився у порівнянні з даними 2013 р. у діючих цінах на 33,0 %, а у порівняльних – всього на 2,0 %. Значення $K_{\text{сер. ланц.}}$ росту обсягів ринку ССП/хворий на серцево-судинні патології у гривневому еквіваленті у діючих цінах становило 1,22, а у порівняльних – 1,11.

За умов стрімкої девальвації національної валюти та значної залежності вітчизняного ФР від імпорту препаратів, а також введення з 01.04.2014 р. 7 % ставки ПДВ на ЛЗ більш показовим, на нашу думку, є аналіз динаміки змін обсягів продажів ССП у доларовому вираженні. Встановлено, що у дол. США вищезазначений показник характеризувався значно меншим діапазоном зростання.

Так, обсяг ринку ССП/хворий на серцево-судинні патології у 2014 р. у дол. США зріс у порів-

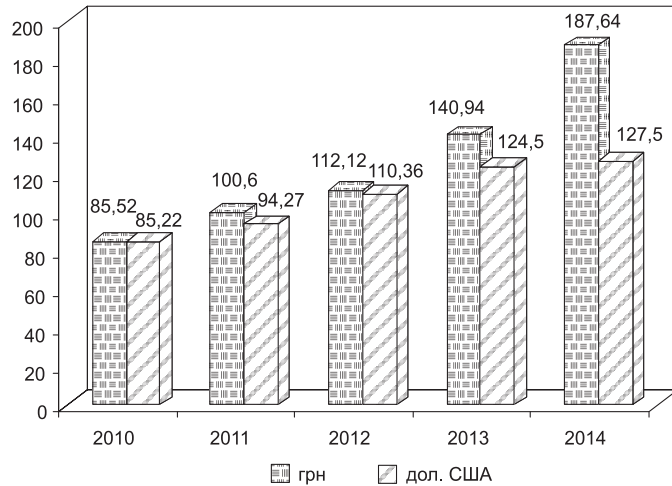

Рис. Аналіз динаміки показника обсягу ринку ССП, що припадає на одного хворого на серцево-судинну патологію, у діючих та порівняльних цінах

нянні з 2010 р. лише в 1,5 рази з 12,39 дол. США/хворого до 18,45 дол. США/хворого. Незважаючи на загальне зниження показників обсягу національного ФР (-20,2 %) та сегменту ринку ССП (-20,23 %), яке спостерігалось у 2014 р. у дол. США, показник обсягів продажів ССП/хворий на ССЗ знизився порівняно з даними 2013 р. всього на 6,54 %. Встановлено, що динаміка змін обсягу продажів ССП упродовж 2010-2014 рр. відповідала характеру загальної тенденції розвитку національного ФР. У цілому за результатами аналізу показників співвідношення обсягу продажів ССП/хворий на ССЗ за 2010-2014 рр. встановлено, що у гривневому еквіваленті зазначений показник мав позитивну динаміку зростання як у діючих ($K_{\text{сер. ланц.}} = 1,22$), так і у порівняльних цінах ($K_{\text{сер. ланц.}} = 1,11$). У дол. США зазначений характер динаміки спостерігався упродовж 2010-2013 рр. (з 12,39 дол. США/хворого до 19,74 дол. США/хворого), а у 2014 р. спостерігалось його зниження до значень 18,45 дол. США/хворого. Розраховане значення $K_{\text{сер. ланц.}}$ за даними аналізу динаміки розвитку сегменту ринку ССП у доларовому еквіваленті становить 1,11. Цікавими, на нашу думку, є результати порівняння динаміки змін показників «обсягу національного ринку ЛП/мешканець країни» та «обсягу продажів ССП/хворий на серцево-судинні захворювання». Як свідчать дані табл. 2, значення $K_{\text{сер. ланц.}}$ показника «обсяг національного ринку ЛП/мешканець країни» для даних у гривневому еквіваленті та у діючих цінах становить 1,17, а у доларовому еквіваленті – 1,07. Аналогічні показники, що характеризували динаміку розвитку «обсягів продажів ССП/хворих на серцево-судинні захворювання», склали 1,22 (гривневе вираження та діючі ціни) та 1,11 (доларове вираження). Результати порівняння зазначених показників дозволяють говорити про наявність значного потенціалу розвит-

ку сегменту ринку ССП та необхідність проведення комплексних досліджень за різними параметрами з урахуванням різних факторів.

Враховуючи особливість організації фармацевтичного забезпечення населення за умов паралельного функціонування у системі охорони здоров'я державних та приватних моделей фармацевтичного забезпечення населення в подальшому аналіз споживання ССП здійснювався за роздрібним та госпітальним сегментом ФР. Фрагмент досліджень представлений у табл. 3.

За обсягами продажів склад трійки фармако-терапевтичних груп-лідерів ССП (II рівень класифікації АТС) протягом 2012-2014 рр. відрізнявся стабільністю як за роздрібним, так і за госпітальним сегментом ФР. Так, перші три позиції за питомою вагою посіли ЛП з таких груп: С09 – Засоби, що діють на ренін-ангіотензинову систему; С01 – Кардіологічні препарати; С05 – Ангіопротектори.

Найменшу питому вагу в обсягах продажів на роздрібному сегменті ринку ССП мали препарати С02 – Гіпотензивні засоби (2,02-2,27 %). Для всіх без виключення груп препаратів у 2013 р. у порівнянні з даними 2012 р. було характерне збільшення обсягів продажів. Так, максимальне значення темпів приросту (+21 %) мали препарати з групи С08 – Антагоністи кальцію та С10 – Гіполіпемічні засоби. За даними наступного 2014 р. вони мали зворотну тенденцію до зниження обсягів продажів. Найнижчий темп приросту (-31,0 %) був характерний для групи препаратів С04 – Периферичні вазодилататори.

Аналіз динаміки структурних зрушень продемонстрував наступне. У 2014 р. порівняно з даними 2012 р. лише по чотирьох групах з дев'яти спостерігалась позитивна динаміка до збільшення питомої ваги продажів на фоні загального обсягу зниження реалізації препаратів з груп С –

**СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ РОЗДРІБНОГО СЕГМЕНТУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ
ПРЕПАРАТІВ ГРУПИ С – ЗАСОБИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СЕРЦЕВО-СУДИННУ СИСТЕМУ**

Група препаратів I рівня АТС класифікації	Одиниця вимірювання	Роки дослідження			Показники аналізу (k _i для вартісних даних та K _i для питомої ваги)		
		2012	2013	2014	2013/2012	2014/2013	2014/2012
Роздрібний сегмент ринку							
C01 – Кардіологічні препарати	т. грн	1057,8	1119,7	901,9	1,06	0,81	0,85
	%	27,17	25,28	25,18	0,93	0,99	0,93
C02 – Гіпотензивні засоби	т. грн	78,8	91,3	81,4	1,16	0,89	1,12
	%	2,02	2,06	2,27	1,02	1,10	1,06
C03 – Сечогінні засоби	т. грн	185,8	221,1	210,7	1,19	0,95	0,95
	%	4,77	4,99	5,88	1,05	1,18	1,23
C04 – Периферичні вазодилататори	т. грн	140,6	156,3	106,4	1,11	0,69	0,76
	%	3,61	3,53	2,97	0,98	0,84	0,82
C05 – Ангіопротектори	т. грн	617,4	712,6	555,2	1,15	0,78	0,90
	%	15,86	16,09	15,5	1,02	0,96	0,98
C07 – Блокатори бета-адренорецепторів	т. грн	405,6	475,2	376,9	1,17	0,79	0,93
	%	10,42	10,73	10,52	1,03	0,98	1,01
C08 – Антагоністи кальцію	т. грн	171,5	206,6	146,3	1,21	0,71	0,85
	%	4,4	4,66	4,09	1,06	0,88	0,93
C09 – Засоби, що діють на ренін-ангіотензинову систему	т. грн	1024,1	1191,1	979,7	1,16	0,82	0,96
	%	26,3	26,89	27,35	1,02	1,02	1,04
C10 – Гіполіпідемічні засоби	т. грн	211,8	255,8	223,0	1,21	0,87	1,05
	%	5,44	5,78	6,23	1,06	1,08	1,08
ВСЬОГО	т. грн	3893,4	4429,6	3581,5	1,14	0,81	0,92
	%	100,0	100,0	100,0	–	–	–

Засоби, що впливають на серцево-судинну систему. Це такі групи: як C02 – Гіпотензивні засоби (2,02 % → 2,27 %), C03 – Сечогінні засоби (4,99 % → 5,88 %) та C10 – Гіполіпідемічні засоби (5,78 % → 6,23 %), C09 – Засоби, що діють на ренін-ангіотензинову систему (26,89 % → 27,35 %). Найбільше «просів» такий сегмент ринку СПП, як C04 – Периферичні вазодилататори (з 3,61 % у 2012 р. до 2,97 % за даними 2014 р.).

За госпітальним сегментом ФР негативні структурні зрушення питомої ваги у загальному обсягу продажів по групі ССП у 2012-2014 рр. спостерігались по таких групах як C02 – Гіпотензивні засоби (1,43 % → 1,05 %), C04 – Периферичні вазодилататори (8,37 % → 7,14 %) та C10 – Гіполіпідемічні засоби (3,70 % → 3,39 %).

Порівнюючи показники розвитку роздрібно-го та госпітального сегментів ринку СПП, можна стверджувати наступне. У 2013 р. роздрібний сегмент за обсягами продажів зріс у діючих цінах на 14,0 %, а госпітальний – всього на 9,0 %. У порівняльних цінах зазначені показники склали 11,3 % та 6,5 % відповідно. У 2014 р. обсяг продажів на роздрібному сегменті ринку ССП у діючих цінах знизився на 19,2 %, а в порівняльних до 2012 р. – на 39,0 %. За умов відсутності у краї-

ні діючих механізмів реімбурсації вартості споживання препаратів будь-якою категорією населення або групою хворих зазначене слід оцінити як вкрай негативну соціально-економічну характеристику сегменту ФР, що досліджується.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Встановлено, що сегмент ринку ССП є структурою, що динамічно розвивається, а на її стан значною мірою впливають зовнішні фактори розвитку національної економіки. Так, упродовж 2010-2014 рр. за групою С – Засоби, що впливають на ССЗ, спостерігалась позитивна динаміка зростання обсягу продажів у гривневому еквіваленті (1,89 рази), а для доларового еквіваленту у 2014 р. було характерне значне (– 20,32 %) зменшення обсягів продажів.

1. У структурі ТОП-п'ятірки фармакотерапевтичних груп-лідерів за обсягами продажів на національному ФР питома вага реалізації ССП характеризувалась поступовим збільшенням та відносною стабільністю і складала у середньому 20,22 %. Зазначений сегмент ринку у 2014 р. по відношенню до даних 2010 р. характеризувався найвищим значенням тем-

- пів приросту (+89 %) у гривневому еквіваленті (діючі ціни) порівняно з іншими групами препаратів-лідерів за обсягами продажів на вітчизняному ФР.
2. Доведено, що протягом 2010-2014 рр. спостерігалась тенденція до зростання обсягів продажів ССП, які припадають на одного хворого з серцево-судинною патологією у гривневому еквіваленті як у діючих ($K_{\text{сер. ланц.}} = 1,22$), так і у порівняльних цінах ($K_{\text{сер. ланц.}} = 1,11$). При цьому, незважаючи на загальне зниження показників обсягів національного ФР (-20,0 %) та сегменту ринку ССП (-20,32 %), яке спостерігалось у 2014 р. у дол. США, показник обсягу продажів ССП/хворий на ССЗ низився порівняно з даними 2013 р. всього на 6,53 %.
 3. За результатами структурного аналізу продажів ССП за II рівнем класифікаційної системи АТС встановлено, що трійка груп лідерів є стабільною як за роздрібним, так і за госпітальним сегментом ФР. Це ЛП з груп: С09 – Засоби, що діють на ренін-ангіотензивну систему; С01 – Кардіологічні препарати; С05 – Ангіопротектори.
 4. Аналіз структурних зрушень дає змогу стверджувати, що у 2014 р. по роздрібному та госпітальному сегментах продажів домінувала тенденція до зниження питомої ваги продажів на фоні загального обсягу зниження реалізації препаратів з груп С – Засоби, що впливають на серцево-судинну систему. Так, найбільше «просів» як за роздрібним, так і за госпітальним сегментами ФР обсяг продажів за групою С04 – Периферичні вазодилататори.
 5. Порівнюючи темпи росту обсягів продажів ССП за роздрібним та госпітальним сегментами, ми встановили, що роздрібний сегмент ринку ССП у кризовому 2014 р. як у діючих, так і у порівняльних цінах характеризувався більшими темпами зростання порівняно з госпітальним сегментом ринку ССП.
- Враховуючи складність динаміки розвитку сегменту ринку ССП та його залежність від впливу зовнішніх факторів розвитку національної економіки та ФР зокрема, перспективним етапом досліджень стане розробка напрямків підвищення доступності препаратів, які використовуються у лікуванні серцево-судинних патологій, розширення асортименту таких ліків за рахунок інноваційної складової.
- ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ**
1. Байгуш Ю. В. Гіпертонічна хвороба та споживання антигіпертензивних лікарських препаратів в Україні / Ю. В. Байгуш, Д. В. Семенів, М. М. Слободянюк // Матер. міжнар. наук.-
 2. Гудзенко О. П. Аналіз цінової кон'юнктури вітчизняного ринку антигіпертензивних препаратів / О. П. Гудзенко, І. О. Зобова // Укр. журн. клін. та лабораторної медицини. – 2010. – Т. 5, № 1. – С. 4-7.
 3. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування : [навч. посіб.] / А. М. Єріна. – К.: КНЕУ, 2000. – 170 с.
 4. Компендиум 2015 – лекарственные препараты : [справ.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://compendium.com.ua/>
 5. Котвицкая А. А. Маркетинговый анализ рынка препаратов, которые применяются для лечения инфаркта миокарда / А. А. Котвицкая, О. И. Красуля // Науч. ведомости Белгородского гос. университета. – 2013. – № 7 (147). – С. 208-213.
 6. Подколзина М. В., Немченко А. С. Фармакоэкономический анализ: проблемы доступности сердечно-сосудистых лекарственных средств // Провизор. – 2000. – № 6. – С. 20-22.
 7. Полуйчак Н. Ю. Аналіз асортименту антигіпертензивних лікарських препаратів, представлених на фармацевтичних ринках України та Польщі / Н. Ю. Полуйчак, М. Б. Демчук, Т. А. Грошовий // II Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. [«Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики»] (м. Харків, 26-27 квітня 2015 р.). – Х., 2015. – С. 212-214.
 8. Попович В. П. Фармакоеконімічні аспекти лікування артеріальної гіпертензії: бідність при достатку / В. П. Попович, Т. С. Негода, Ю. В. Лаврієнко // Соціальна фармація в Україні: стан, проблеми та перспективи : [Матер. наук.-практ. конф.]. – Х.: Вид-во НФаУ, 2013. – С. 227-230.
 9. Реброва О. Ю. Статистический анализ медицинских данных. Применение пакета прикладных программ STATISTICA / О. Ю. Реброва. – М.: Медиасфера, 2003. – С. 208-216.
 10. Сятиня М. Л. Дослідження асортименту антигіпертензивних лікарських препаратів на фармацевтичному ринку України / М. Л. Сятиня, В. П. Попович, Т. С. Негода // Актуальні питання фармац. і мед. науки та практики. – 2011. – Вип. XXIV, № 4. – С. 108-111.
 11. Яковлева Л. В. Фармакоепідеміологічне дослідження обсягів споживання антигіпертензивних лікарських засобів в Україні: [метод. рекомендації] / Л. В. Яковлева, О. Я. Міщенко, В. Ю. Адонкіна. – Х.: НФаУ, 2015. – 24 с.

12. Яковлева Л. В. Результати інтегрованого аналізу продажу антигіпертензивних препаратів в аптеці / Л. В. Яковлева, О. О. Герасимова, І. С. Алейникова // Здоров'я України. – 2011. – № 3. – С. 33-37.
13. Chobanian A. V. Shattuck Lecture. The hypertension paradox – more uncontrolled disease despite proved therapy // *New Engl. J. Med.* – 2009. – № 361. – P. 878-887.
14. Gradman A. Strategies for combination therapy in hypertension / A. Gradman // *Cur. Opin. Nephrol. and Hypertension.* – 2012. – Vol. 21, №5. – P. 486-491.
15. Mancia G. Reappraisal of European guideline hypertension management: a European Society of Hypertension Task Force Document / G. Mancia, S. Laurent, E. Agabati-Rosel et al. // *J. Hypertension.* – 2009. – Vol. 27. – P. 2121-2158.
16. Nissen S. E. Effect of antihypertensive agent on cardiovascular events in patients with coronary disease and normal blood pressure: the CAMELOT study: a randomised controlled trial / S. E. Nissen, E. M. Tuzcu, P. Libby et al. // *JAMA.* – 2004. – № 292 (18). – P. 2217-2225.

УДК 615.225.22

Н. Н. Слободянюк, Ю. В. Байгуш

МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ РИНКА СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТИХ ПРЕПАРАТОВ В УКРАЇНІ

В статті представлені результати маркетингового аналізу сегмента ринку лікарських препаратів, використовуваних в ліченні серцево-судинних захворювань. Обозначені тенденції його розвитку і визначені основні характеристики даного сегмента ринку лікарств. В результаті проведених досліджень встановлено, що сегмент ринку серцево-судинних препаратів являється структурою, яка динамічно розвивається і характеризується різними темпами росту по рокам в діючих і порівнюваних цінах. В структурі національного фармацевтичного ринку серцево-судинних препаратів стабільно займає другу позицію і має найвищий темп росту по порівнянню з препаратами з інших фармакотерапевтичних груп. Крім того, авторами розраховані і проаналізовані показники споживання препаратів в діючих, порівнюваних цінах і проведені дослідження структури продаж серцево-судинних препаратів в динаміці років по різних рівнях АТС-класифікаційної системи по розничному і госпитальному сегменту фармацевтичного ринку.

Ключові слова: маркетинговий аналіз; поширеність серцево-судинних захворювань; споживання лікарств; фармацевтичний ринок

UDC 615.225.22

M. M. Slobodyanyuk, Yu. V. Baygush

MARKETING ANALYSIS OF THE MARKET CARDIOVASCULAR DRUGS IN UKRAINE

The article presents the results of a market analysis segment of the market of medicines that are used in the treatment of cardiovascular diseases. The authors of the tendencies of its development, and the main characteristics of this segment of the market of drugs. The studies found that this segment of the market for cardiovascular drugs is a structure that is developing dynamically. This market segment is characterized by the at different paces increase over the years, in the existing and comparable prices. In the structure of the national pharmaceutical market cardiovascular drugs steadily holds the second position. This segment of the market had the highest growth rates in comparison with drugs from other pharmacotherapeutic group. In addition, the authors calculated and analyzed indicators of consumption of drugs in the existing and comparable prices. The authors studied the structure of sales of cardiovascular drugs in the dynamics of years at different levels of the ATC classification system for retail and hospital segment of the pharmaceutical market.

Key words: marketing analysis; the prevalence of cardiovascular diseases; consumption of drugs; pharmaceutical market

Адреса для листування:
61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 4.
E-mail: al_ver88@yahoo.com.
Національний фармацевтичний університет

Надійшла до редакції 14.01.2016 р.